

rabitur infra. Secundo requiritur prædicatum proprium, quod est propria passio sive habens modum propriæ passionis; & hæc est maior extremitas. Tertiò requiritur subiectum sive natura illa de qua demonstranda est propriæ passio: & tale subiectum est minor extremitas, & ex subiecto, & propria passione componitur conclusio demonstrabilis. V.g. Volo demonstrare, omnem hominem esse risibilem, hæc est conclusio, Omnis homo est risibilis, & demonstratur sic, Omne animal rationale est risibile. hoc est principium complexum, cuius prædicatum est propria passio. Omnis homo animal rationale, huius minoris subiectum de quo demonstratur passio est homo, ergo omnis homo est risibilis. Hæc est conclusio demonstrata cōstat ex passione & subiecto suo.

Cum igitur omnis doctrina & disciplina intellectuā inter quas ea quae habetur per demonstrationem est pricipia, fiat ex aliis praeconitis, oportet antequam demonstraret conclusio, praeconoscere principia, ex quibus procedit demonstratio, & passione demonstrabilem de subiecto, & subiectū de quo demonstranda est propria passio.

Vt autem scias quid de principiis complexis & de paſſione, & de ſubiecto præcognoscendum fit, adiuerte q̄ cum duā tantū ſit præcognitiones, ſcilicet quia eſt & quid eſt, oportet de principiis & ſubiecto, & paſſione, aut utrumque præcognoscere, aut alio & alio modo. Primum non potest eſte, quoniam de principiis complexis non poſsumus præcognoscere quid ſint, ſed tantum quia ſunt, i.e. quiaverunt, & ideo ſuper veritatem eorū præcognitam fundatur conſtruicōnē demonſtranda veritas, nam cum principia quas dignitatis dicimus ſint notissimā veritatis, nō oportet ea diſſinare. Datur enim diſſinatio cauſa innotescendi. Praeterea notificabitur tibi in ſeptimo Metaphyſicę, q̄ complexa ſunt indiſſinibilia. De principiis ergo præcognoscitur quia ſunt vera, & non præcognoscitur quia ſunt, quoniam ſunt indiſſinibilia. vt de hoc principio, De vnoq̄o eft vera affir- matio vel negatio, præcognoscitur ante omnem demon- ſtrationem, q̄ eft vnoq̄o ſeruum. De refutatione autem

Quid rei strationem quod est verisimum. De passione autem putatur de risibili oportet praeconoscere quid est, saltem quod dicitur; id est quid significatur per nomen, Nam cum sit quid incomplexum, & non sit per accidens, est diffinibilis. De ea autem non oportet praeconoscere quia est, quia per demonstrationem passionis in eis subiecto concluditur, ut risibile inesse homini. Quod autem concluditur per demonstrationem, non praeconoscitur, sed post, ergo de passione non praeconosceretur, sed concluditur quia est.

De subiecto autem oportet præcognoscere utrumque, quid est, & quia est. Quid est quidem, quoniam indemonstratio potissimum utri declarabitur infra, medium est diffinitio & quid subiecti. Medium autem oportet præcognoscere, alter procederemus ex ignoto ad ignotum. Nam si præcognoscemus hominem esse animal rationale inevidenter concluderemus hominem esse risibilem. Oportet etiam præcognoscere de subiecto quia est, vel saltem non repugnat sibi esse. Nam cum de non ente non habeatur opinio, quoniam inveniuntur similia obiectum intellectus ens, necesse est omne scibile esse ens. Autem est quod est vel potest esse, vel sibi non repugnat esse, ergo de quolibet subiecto scibile oportet præcognoscere non solum quid est, sed etiam quia. Constat ergo tibi quid ante demonstratum oportet præcognoscere quia de præmissis, & quid non minus de passione, & de subiecto quid & quia. Dico autem de subiecto quid rei, & non solum quid nominis, ad differentiam de quid quod de passione præcognoscitur.

Tertio declarandus est ordo praeognitionis, qui est inter principia, id est premissas & conclusionem, Nam dictum est, quod antequam deducatur conclusio ex principiis, sit ex premisis, oportet ea praeognoscere quia sunt, (c) et hoc vera, ut procedamus ex notioribus, aliquid autem potest esse prius cognitum conclusione duobus modis, scilicet prius tempore & prius natura. Declarandum est ergo si praemissa prius tempore cognoscuntur conclusione, vel solum natura. Tu igitur aduerte, quod in demonstratione sunt duo principia, ex quibus deducitur conclusio, scilicet propositio maior, quae debet esse viuisferalis, & propositio minor, quae potest esse viuisferalis vel particularis. Et quidem si loquamur de maiori, dicit Aristor, quod praeognoscitur tempore. Verbi gratia, Facio hanc demonstrationem, Omnis homo est risibilis: Sortes est homo, ergo Sortes est risibilis. Constat quod iamdi possum scire maiorem, & nunc tunc conclusione, quoniam ante deductionem nesciebam.

Sortem esse risibilem. Nam bene stat quod scientiam habeam, in viuernali, & non in particulari, quoniam fortè non aduetes hoc particulare contineri sub viuernali. Si autem loquimur de p̄cognitione propositiis minoris, dicit Ari stor, quod si demonstrans aduertis minorem contineri sub maiori, non præcognoscitur tempore, sed simili& in eodem instanti cum conclusione. Cum hoc tamen stat quod præco gnoscitur prius natura; quoniam cognitio conclusio pendet à cognitione p̄missarum & non econuerso. Stat ergo resolutio in hoc, quòd maior & minor cognoscuntur prius natura conclusione. Sed major non solum natura, sed etiam tempore. Minor autem cognita contineri sub maiori, tantum prius natura. Nam cognita maiori & minori, vt contenta sub maiori, statim & in eodem instanti cognoscitur conclusio. Notanter dixi, cognita minori vt contenta sub maiori, quoniam si in minori assumatur aliquid contentum sub viuernali maiori, & hoc non conlet demonstranti non ita timet habetur conclusio cognitio, sed prius oportet manifestaret per aliquod medium, quod assumptum in minori continetur in viuernali assumpto in maiori. V.g. Assumitur in maiori quod omnis triangulus habet tres æquales duobus reſtis, & subsumitur quod figura descripta in semicirculo est triangulus.

Si demonstranti constat minorem contineri sub maiori, puta quia aduerit figuram descriptam in semicirculo esse triangulum, statim cognoscit conclusionem, si autem non aduerit, oportet eam probare, & sic non cognoscetur conclusio donec probatum fuerit minorem contineri sub maiori, & in eo casu, maior & minor cognoscuntur prius natura & tempore, ipsa conclusione. Constat igitur tibi quomodo principiis sine premissis præcognoscuntur conclusio ne, & qua prioritate.

Quarto declarandum est vtrum sicut premisso praeconferuntur conclusiones, sic conclusio praeconferatur an tequam per inductionem vel per syllogismum demonstratum probetur. Huic quidem dubio respondens Arift determinat veritatem, deinde soluit argumentum Platonis, qui videtur arguere contra determinationem fieri.

Tu igitur aduerte q̄ mens Aris, est, q̄ cognitio conclusio-
nisi antequam demonstratur, est sicut esse effectus naturalis
in causis suis præexistenteribus. De illo autem confat-
quod habet esse in potentia sicut in virtute in causis suis, sci-
licet in efficienti & in materia antequama producatur, non
autem habet esse actū in rerum natura extra causas suas, ni-
fi postquam productus fuerit. Habera autem esse in poten-
tia sicut in virtute est habere esse secundum quid, quoniam
est medium inter non esse simpliciter, & esse simpliciter. ha-
bere verò esse in actū per productionem, est habere esse sim-
pliciter. Sic in proposito conclusio antequam demonstratur,
et cognita secundum quid, id est in virtute in principiis suis. Nam qui cognoscit hoc principium ; omnis trian-
gulus habet tres angulos aquales duobus rectis. cognoscit
virtualiter quod omnis species trianguli, puta Isochelles
Isopelous, & scalenon habet tres angulos duobus rectis.
Actū autem & simpliciter, non est cognita, nisi postquam
per inductionem aut demonstrationem probata fuerit, si-
cū nec effectus naturalis habet esse actū & simpliciter nisi
postquam extra causas productus fuerit. Haec est determinatio
Aristot. quæ est media inter duas sententias extreme-
mas, quarum una fuit Heraclitus, ut tibi declarabitur in octauo Phisicorum, qui tenuit quid de nulla re possumus
habere scientiam , ex consequenti conclusio nescitur ne-
que secundum quid ante demonstrationem, neque simpli-
citer post demonstrationem. Altera fuit Platonis in libro
Mennonis , qui tenet quid conclusio ante demonstrationem
est simpliciter scita , ita quid per demonstrationem
non addicimus de novo conclusionem, sed tantum reduci-
tur ad memoriam , & sic nostrum scire est tantum remi-
nisci. Hanc autem imaginationem Plato, sic conatur probare,
Sumatra aliquis imperitus Geometriae, & proponatur
sibi aliqua conclusio geometrica , puta quid quadra-
tum habet quatuor angulos rectos , & interrogetur si scit
hanc conclusionem : si respondeat q̄ sic, ergo ante demon-
strationem scit eam simpliciter, ex consequenti non addic-
tit eam de novo, et enim contradictione, addictere quod sci-
mus : si respondeat q̄ non , interrogetur ordinante incipien-
do a primis principiis geometriae , & procedatur ordinata-
te per interrogations & respōsiones visque ad conclusio-
nem sibi propositam, & videbis q̄ cum ad conclusionem
deuea